

Perspective sociale în dinamica dezvoltării umane

TEZĂ DE ABILITARE

Conf. univ. dr. Florinda Golu

Rezumat

Această teză prezintă cele mai importante realizări științifice și academice, după anul 2008, când am obținut titlul de doctor în psihologie.

În cuprinsul acestei tezei am prezentat realizările mele științifice, ilustrate printr-o serie de publicații: cărți de unic autor, cărți în co-autorat, articole în reviste prestigioase, recunoscute de comunitatea academică națională și internațională, incluzând trimiteri la texte, lucrări, articole.

În ultimii ani, preocupările mele științifice și academice s-au centrat pe domeniul psihologiei dezvoltării umane. Am descoperit, treptat, că acest domeniu, deși îndelung studiat și la noi în țară, este mult mai vast și mai complex, mai dinamic și mai provocativ, decât îl cunoșteau majoritatea dintre noi.

Problematika dezvoltării, în general, a celei psihice, în special, a intrat demult în aria de preocupări a multor categorii de oameni de știință – filosofi, sociologi, antropologi, medici, biologi, psihologi, pedagogi – și continuă să fie și în prezent o permanență a unor studii complexe, interdisciplinare, axate pe investigarea aprofundată a mecanismelor genezei psihice și a legităților care guvernează constituirea, evoluția și funcționarea psihismului de-a lungul vârstelor omului. (Golu, 2010)

Psihologia dezvoltării umane se constituie într-o bază a psihologiei științifice moderne. Acest domeniu s-a dezvoltat treptat, parcurgând un drum sinuos, de la simpla observare concretă,

la generarea de teorii cu un grad ridicat de generalitate și până la elaborarea unor modalități de intervenție și asistare centrate pe individ, pe particular, pe unicitate, pe experiența subiectivă a individului. (Golu & Gâtej, 2012)

Temele investigate și problematicile studiate sunt de mare actualitate teoretică și practică, deoarece deslușirea procesului de prefigurare timpurie, încă din perioada prenatală, a unor structuri psihice elementare și apoi de îmbogățire, maturizare și diversificare a lor succesivă, pe parcursul vieții individului, ne furnizează chei de înțelegere a ceea ce este constant și variabil în devenirea psihologică a ființei umane, a ceea ce înseamnă normalitate și abatere de la normalitate în acest proces.

Este evident că, în funcție de imaginea pe care o avem asupra dinamicii interne a evoluției psihice – care începe în zorii copilăriei, continuă în adolescență și se împlinește la tânăr, adult și vârstnic – se pot structura anumite modalități de raportare practică la personalitatea celui care se dezvoltă și la conduita lui de răspuns specifică pentru un anumit segment de timp din istoria sa individuală.

De-a lungul mai multor ani am încercat a răspunde, în termeni contemporani, acestor probleme complexe, spinoase, dar fascinante, privind ivirea psihismului în zorii plămădirii ființei umane și înscrierea evoluțiilor și involuțiilor lui pe axa timpului, până la momentul final al vieții.

Vârstele și stadiile dezvoltării sunt diferite, cu profiluri psihologice distincte, dar nu sunt delimitate strict, rigid, prin granițe de netrecut. Dimpotrivă, orice nou stadiu se prepară în sânul stadiului precedent și oferă, la rândul lui, premisele trecerii către stadiul următor. De aici aspectul de istorie unică și unitară a evoluției în timp a ființei umane, care rămâne tot timpul ea însăși, identică cu sine, dar care, în același timp, acumulează și asimilează variate modificări – cognitive, emoționale, comportamentale, acționale – adaptându-se la noile statute și roluri pe care societatea i le scoate în cale pe fiecare nou palier de vârstă.

Desigur că, încercând să se adapteze la cerințele și prescripțiile sociale, oamenii uneori adesea pe panta anumitor derapări, abateri, deviații de la modelele psihocomportamentale expectate. Se produc așa-numitele „erori de dezvoltare”, care, necorectate la timp, prin

mecanisme educaționale, pot sa-l coste scump pe individ, întârziindu-i evoluția și reducându-i potențialul adaptativ în raport cu viața familială, profesională, personală. În acest sens, am încercat să identific și să schițez și o serie de strategii ameliorative, în vederea contracarării efectelor unor posibile evoluții deformate, anomice (Golu, 2010).

Studiul vast al literaturii de specialitate, dublat de conducerea unor cercetări concrete, de teren, au constituit o sursă bogată, argumentată științific, pentru a ilustra ideea că, la baza acestui proces de geneză psihică, rolul decisiv revine modului cum conlucrează factorii ereditari, ambientali și educaționali, văzuți ca aflându-se într-o relație de întrepătrundere, coevoluție și modelare reciprocă (Golu, 2010, Golu & Gâtej, 2012).

Această optică metodologică proprie – sistemică și interacționistă – este prezentă în majoritatea lucrărilor realizate, regăsindu-se în forme specifice în cadrul analizei fiecărui stadiu al dezvoltării. Am utilizat această viziune ca fundament explicativ a ceea ce este comun, constant și variabil pentru indivizii aparținând aceleiași perioade de vârstă, dar, practic, aflați pe paliere diferite ale dezvoltării. Pe traseele dezvoltării se îmbină sistematic similarul, omogenul cu diferitul, generalul cu particularul și cu unicitatea individualului.

În perioada următoare mă voi centra pe aprofundarea problematicilor investigate, adăugând însă și alte teme, precum: abuzul și neglijența la copii și vârstnici, violența domestică, dinamica relațiilor maritale, anxietatea față de moarte, perspective clinice și patologice în dinamica dezvoltării umane.

Viața cotidiană este influențată continuu de solicitări ale practicii sociale, de decizii politice, de modele, norme și valori morale, juridice, religioase, iar indivizii și grupurile trebuie să învețe să-și structureze și să-și regleze conduita de răspuns în raport cu aceste modele, norme și valori. Unii reușesc să o facă în proporție de sută la sută, fiind înalt conformiști, alții nu reușesc deloc, fiind înalt devianți. A cunoaște aceste prestații și efectul lor pe termen lung este o sarcină ispititoare pentru cercetătorul social, care trebuie să dezvăluie, între altele, factorii și condițiile ce concură la starea de bine a omului, la reușitele și performanțele lui profesionale și relaționale, la motivarea tentativei lui de a dobândi, cu orice preț, dreptatea și adevărul, la întreținerea dorinței lui legitime de a trăi într-un mediu social și fizic curat. (Golu & Golu, 2012)

A trăi în societate, ca om printre oameni, nu este un lucru simplu și ușor de realizat, chiar dacă ne naștem în societate și suntem predestinați să devenim ființe sociale. Particularitățile dezvoltării își pun amprenta asupra noastră, înlănțuindu-se cu provocările socialului.

Și în anii ce vor urma voi depune aceleași eforturi susținute, în vederea conturării unei imagini cât mai vaste a domeniului psihologiei dezvoltării umane, aplicat la social, prin implicarea continuă în proiecte de cercetare, prin realizarea de designuri de cercetare inedite, dar bine fundamentate metodologic. De asemenea, îmi propun să continui să-i motivez pe studenți și masteranzi, să-i co-interesez în acest domeniu, care are o largă deschidere către toate celelalte domenii ale psihologiei, prin activitatea de coordonare a proiectelor de cercetare, a tezelor de licență și de dizertație.